איבעיא להו בית לאחד. במתנת בריא ודיוטא לאחד (ה) הוי מקום שיור מי איכא להאי בעל דיוטא שיור מקום בחצר להוצאת זיזין או לא. אם תמצי לומר לא הוי שיור לאחריני אבל לעצמו הוי שיור כגון דאמר ליה בית אני מוכר לך חוץ מדיוטא העליונה או דלמא ליכא שיור: **ואליבא דרב זביד.** דכי א"ל סתמא בית זה אני מוכר לך לא קנה דיוטא העליונה כדתנן בהמוכר את הבית (לעיל דף פח.) לא מכר את הגג בזמן שיש לו מעקה גבוה י' טפחים דהיינו דיוטא וכי א"ל חוץ לטפויי מילתא קאתי ושייר לו מקום בחצר להוצאת זיזין מן הדיוטא לחצר של לוקח: **אם במחלק.** שמשעה ראשונה שהתחיל לחלק היה בדעתו לחלק כל נכסיו ולא לשייר כלום: **אם מת קנו כולן.** כדין כל מתנת שכ"מ שאין צריכה קנין אם מת: **אם בנמלך.** שלא היה בדעתו לחלק כל נכסיו אלא אחר שחילק שתק ולא רצה לחלק עוד חזר ונמלך בעצמו לחלק כל הנותר: **אלא באחרון.** בלבד דלא הוי בה שיור אבל קמאי קנו כדקתני מתניתין (ו) שייר קרקע כל שהוא מתנתו מתנה: **ניחוש.** דלמא האי דשתיק וחישב בין מתנה לאמתנה לא הוי כנמלך אלא עיוני מעיין מה יתן לכל אחד ומעיקרא היה בדעתו לחלק את הכל ויחזור בו כשיעמוד מחליו ואמאי קנו קמאי: **סתמא דשכיב מרע.** עיוני קמעיין בלבו מה יתן לכל אחד קודם שיבואו לפניו ואין לו לשתוק בין זה לזה ומדשתק נמלך הוי: **אמר רב נחמן שכיב מרע שכתב כל נכסיו.** הידועין ולא נמלא לו שיור ועמד אינו חוזר כו': **כאומר כל נכסיי.** לא חילק שדותיו וכרמיו לכל אחד בפני עצמו אלא לשון זה כתב כל נכסי אני נותן לפלוני ופלוני דכל היכא דאיתנהו נתונין הן (ז) במתנה ואין כאן שיור. ובפר"ח גרס כל נכסי אלו הן ולא נהירא: **במוחזק.** שאנו מוחזקין בו שאין לו עוד נכסים: **איבעיא להו חזרה במקצת.** שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחד וחזר בו במקצת ונתן שוב לאחר שהרי יכול לעשות כן כדאמרינן דייתיקי מבטלת דייתיקי בפירקין דלעיל (דף קלה:) מי הויא חזרה בכל הנכסים שנתן לראשון דגלי דעתיה שמתחרט בראשון ומה שנתן לשני מתנה במקצת היא דאיכא שיור

איבעיא להו בית לאחד ודיוטא לאחד מהו מי הוי שיור או לא אם תמצא לומר בית לאחד ודיוטא לאחד לא הוי שיור חוץ מדיוטא מהו אמר רבא אמר רב נחמן אם תמצא לומר בית לאחד ודיוטא לאחד לא הוי שיור [א]חוץ מדיוטא הוי שיור ואליבא דרב זביד דאמר [ב]שאם רצה להוציא בה זיזין מוציא אלמא כיון דשייר דיוטא מקום זיזין נמי שייר [ג](הכא נמי כיון דאמר חוץ מפירותיו מקום פירי שייר) אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים [ד]רואין אם במחלק מת קנו כולן עמד חוזר בכולן אם בנמלך מת קנו כולן עמד אינו חוזר אלא באחרון [ה] ודלמא עיוני קא מעיין והדר יהיב סתמיה דשכיב מרע מידק דייק והדר יהיב אמר רב אחא בר מניומי אמר רב נחמן [ו]שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים ועמד אינו חוזר חיישינן שמא יש לו נכסים במדינה אחרת ואלא מתני' דקתני לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו קיימת היכי משכחת לה אמר רב חמא [ז] [ח]באומר כל נכסי מר בר רב אשי אמר [ג] [ט]במוחזק לן דלית ליה איבעיא להו חזרה במקצת הוי חזרה בכולה או לא תא שמע כולן לראשון ומקצתן לשני [י]שני קנה ראשון לא קנה מאי לאו בשמת לא בשעמד הכי נמי מסתברא מדקתני סיפא [כ]מקצתן לראשון וכולן לשני ראשון קנה שני לא קנה אי אמרת בשלמא בשעמד משום הכי שני לא קנה אלא אי אמרת בשמת תרוייהו ליקנו א"ל רב יימר לרב אשי ותהוי נמי בשעמד אי אמרת בשלמא חזרה במקצת הויא חזרה בכולה היינו דשני מיהת קנה אלא אי אמרת חזרה במקצת לא הויא חזרה בכולה ניהוי כמחלק ולחד מינייהו לא ליקנו [יא]והלכתא חזרה במקצת הויא חזרה בכולה רישא משכחת לה [יב]בין שמת בין שעמד סיפא לא משכחת לה אלא כשעמד [יג]**איבעיא להו** [יד]הקדיש כל נכסיו ועמד מהו מי אמרינן כל לגבי הקדש גמר ומקני או דלמא כל לגבי נפשיה לא גמר ומקני הפקיר כל נכסיו מהו מי אמרינן כיון דאף לעניים כעשירים גמר ומקני או דלמא כל לגבי נפשיה לא גמר ומקני חילק כל נכסיו לעניים מאי מי אמרינן צדקה ודאי מגמר גמר ומקני או דלמא כל לגבי נפשיה לא גמר ומקני [יט]תיקו [יד] (ל"א) הקדיש כל נכסיו מהו הפקיר כל נכסיו מהו [כא]חילק כל נכסיו לעניים מהו תיקו אמר רב ששת [כב]יטול ויזכה ויחזיק ויקנה כולן לשון מתנה הן במתניתא תנא [כג]אף יחסין וירת בראוי ליורשו [כד]ור' יוחנן בן ברוקא היא איבעיא להו יהנה

חיישינן שמא יש לו נכסים במקום אחר. ולע"ג דלמרי' לעיל איפכא להקל וניחוש דלמא עיוני עיין והדר יהיב היינו טעמא דמסתבר למימר עיוני עיין הואיל וכבר חלקם: שכיב

והויא מתנה ואמו יורשין ומפקי מיד ראשון כל המותר או לא הויא חזרה אלא מה שנתן לשני קנה שני והמותר קנה ראשון ואם יעמוד מחליו יחזור בשניהן שהרי לא שייר לעצמו כלום: **ת"ש דתניא כולן לראשון.** במתנת שכ"מ ומקצתן נתן לשני שחזר במקצת: **שני קנה.** מה שנתן לו ממה נפשך ל"ש מת ול"ש עמד דהא מתנת שכ"מ במקצת היא והויא מתנה שהרי שייר לעצמו מותר נכסים שנתן לראשון שהרי ראשון לא קנה: **מאי לאו בשמת.** וקתני הראשון לא קנה אלמא חזרה במקצת הויא חזרה בכולהו דאי לא הויא חזרה תרוייהו ליקנו בכל הנכסים: **ומשני לא.** לעולם לא הויא חזרה ובריית"א כשעמד הלכך שני קנה דמתנה במקצת מי מצי הדר בה כדקתני מתני' אבל ראשון שנתנו לו כל הנכסים בלא שיור אם עמד חוזר כדתנן במתני' ולקמן פרכינן אי כשעמד תרוייהו לא ליקנו ואפי' שני דכיון דחזרה במקצת לא הויא חזרה בכולהו גבי שני ליכא שיור דהא לא הדר ביה מראשון אלא במה שנתן לשני וכיון שנתן הכל ולא שייר לעצמו כלום ומהכא פשטינן במסקנא חזרה במקצת הויא חזרה בכולה הלכך בין שמת בין שעמד שני קנה שהרי חזר בו מראשון לגמרי ושייר לעצמו שיור נכסיו שנתן לראשון וחזר בו מהן ומתנה במקצת שמה מתנה: **ת"ל מסתברא.** דבשעמד עסקינן דקתני מקצתן לראשון (ו) וחזר בו ונתן כולו לשני ראשון קנה שהיה בה שיור והויא מתנה כדקתני מתני' דמתנת שכ"מ במקצת מתנה גמורה היא שני לא קנה כלל דלא שייר לעצמו כלום והלכך אם עמד חוזר: **אי אמרת בשלמא בשעמד היינו דשני מיהא לא קנה.** כדתנן [לעיל קמו:] לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו מתנה: **אלא אי אמרת בשמת תרוייהו נמי ליקנו.** כדין מתנת שכ"מ שקונה אחר מיתה היכא דליכא שיור ואם עמד חוזר דאילו מתנה במקצת בין מת בין עמד מתנה גמורה היא אלא לאו בשעמד ומדסיפא בשעמד ריפא נמי בשעמד: **א"ל רב יימר לרב אשי וספוי נמי.** ריפא בשעמד אפ"ה תפשוט דחזרה במקצת הויא חזרה בכולה דאי אמרת בשלמא חזרה במקצת הויא חזרה (ה) היינו דשני קנה דליכא שיור נכסים לשכ"מ שחוזר בו ממה שנתנו לראשון וראשון לא קנה אלא אי אמרת לא שמה חזרה אלא מה שלא נתן לשני נשאר ביד ראשון תרוייהו נמי לא ליקנו שהרי בין שניהם נתן כל הנכסים ולא שייר לעצמו קרקע כל שהוא: **בין שמת בין שעמד.** שני קנה דהא הדר ביה מראשון ואיכא שיור טובא לראשון לא קנה דהא הדר ביה ואפי' מת לא יקנה ראשון דהא קי"ל [לעיל קלה:] דייתיקי מבטלת דייתיקי מה לי חוזר בו מראשון ונותן לשני מה לי חוזר בו ומעכב לעצמו ולישרשיו: **סיפא לא משכחת לה אלא כשעמד.** הלכך ראשון קנה דמתנה מקצת הוא ואיכא שיור שני לא קנה דלא הוה במתנתו שיור דאי בשמת תרוייהו ליקנו: **איבעיא להו.** שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו בלא שיור ואח"כ עמד מחליו מי מצי הדר ביה מי חמיר ממתנת הדיוט דגמר והקדיש הכל בלב שלם בין יחיה בין ימות. ואת"ל דגבי הקדש הכל מוקדש ואפילו עמד: **הפקיר כל נכסיו מהו.** מי לימא כוותן לשמים ואקני לגמרי לכל מי שיבוא ויזכה או לא א"ל כיון דהפקיר ממונו הואיל ומדעתו לגמרי ואינו חפץ בחזרתו שאינו רוצה ליהנות עוד ממנו ואת"ל גבי הפקר דאינו חושש בזה הממון הואיל והפקירו ולא דקדק לחלקו לאוהביו: **חילק נכסיו לענייס מהו.** מי לימא יד עניים כיד הקדש ואם עמד אינו חוזר או לא תיקו: **א"ר ששת.** שכ"מ שאמר יזכה פלוני בנכסיי או יטול או יחזיק או יקנה כולן לשון מתנה וקנה דלשון מתנה בעינן כדאמרינן לעיל (דף קמו:) ידור פלוני בבית זה לא אמר ולא כלום עד דאמר תנו או יטול ויקנה או יחסין וירת אם הוא ראוי ליורשו כגון בן בניס: **ור' יוחנן בן ברוקה היא.** דאמר בפירקין דלעיל (דף קל.) דבריו קיימין וקי"ל כוותיה דפסקינן התם הלכה כמותו: יהנה

מבטל דייתיקי: מאי. מי אמרינן כיון דחזר במקצת כמאן דחזר בכולהו דמי ואין לו לראשון כלום. או דלמא במאי דחזר חזר במאי דלא חזר לא חזר וקני כמאי דלא חזר: ת"ש כתב כולן נכסים לראשון ומקצתן של אותן נכסים כתב לשני. דחזר במקצת מראשון. שני קנה דלא חזר במתנתו: ראשון לא קנה. אפי' במאי שלא חזר: מאי לאו בשמת. אותו שכיב מרע עסקינן ושמעת מינה דחזרה במקצת הויא חזרה בכולה: לא בשעמד. לעולם לא הויא חזרה בכולה והכא מאי טעמא ראשון לא קנה הואיל שכתב לו כל נכסיו דלא שייר לעצמו כלום יכיון דעמד לא קנה שהרי קנה משום דגלי דעתיה שכתב לו כל מקצת אבל אם מת לא הויא חזרה בכולה: הכי נמי מסתברא. דברייתא בשעמד

ודאי קנה ראשון לא קנה. דכי היכי דחזר במקצת שנתן לשני חזר נמי בכל מה שנשתייר לו לראשון בין בשעמד ראשון לא קנה דהא כתב לו כל נכסיו בלא שיור ושני קנה שכשחזר במקצת מראשון חזר בכולן וכשנתן מקצת לשני שייר לעצמו מקצת האחר: סיפא לא משכחת לה. דראשון קנה שני לא קנה: אלא בשעמד. ולא משום טעמא דחזרה אלא משום דלראשון שייר ולישני לא שייר דאי בשמת תרוייהו ליקני: הקדיש כל נכסיו מהו מי אמרינן. הואיל דלא שייר כלום חזר בו כדין מתנת הדיוט. או דלמא אינו חוזר ולא דיינינן ליה כהדיוט וכך מפרשי' הפקיר וחילק: אם תמצי לומר הפקיר לא ידע מאמן ליחבבי. חילק מהו: כולן לשון מתנה הוא. וקנה. בראוי ליורשו

ז) נלמה דל"ל אם כמחלק שיהיה שדה זו לפלוני ושדה זו לפלוני וכך מכל נכסיו וכו'.

עין משפט נר מצוה

עז א מיי' פכ"ד מהל' מכירה הל' טו ועיי' במ"מ טוש"ע מ"מ סי' ריג סעיף ג:

עח ב מיי' פ"מ מהל' זכייה ומתנה הל' כא סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סי' רנ סעיף יח:

עט ג ד ה מיי' שם הל' כ ועיין בהשגות ומגמ"מ טוש"ע שם סעיף ג:

פ ו ז ח מיי' שם פ"ט הל' יז סמג שם טוש"ע מ"מ שם סעיף יב:

פא ט י כ מיי' שם הל' יט טוש"ע שם סעיף ד ומחר כסלו:

פב ל מ מיי' שם הל' נ וסמג שם טוש"ע מ"מ סי' רנג סעיף ג:

רבינו גרשום

בעיא מתניגן לי' ואדריש לקיש דאמר ריש לקיש כו' משום דלשטויי מלתא קאתי: איבעיא להו מכר בית לאחד ודיוטא לאחר מהו. מי אמרינן דהוי שיור בחצר ומצי האי שני להוציא בה זיזין וגזוזטראות: אמר לראשון חוץ מדיוטא אני מוכר לך. הוי שיור בגוף החצר דלטפויי קאתי: שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים. ולא שייר כלום: רואין אם כמחלק. שיהיה שדה זו לפלוני ו) וכן מכל נכסיו ואם מת קנו כולן ואם עמד מחליו חוזר בכולן אפי' מראשון דלא אמרי' מה שנתן לאחרון הוי שיור לקמא משום דאמר שיהא עוד נותן לכל חד ואילו היה יכול לומר לכולן בדבר אחד היה עושה אלא שאי אפשר לקרות שתי שמות כאחת ולא הוי אחרון שיור יותר מראשון דלכולן רצה לומר בדבר אחד אלא שאי אפשר הלכך אם עמד חוזר בכולן אפי' מראשון: אם בנמלך. שנתן שדה אחת לפלוני וקודם שהיה נותן לאחר היה מתחין ומימלך מעצמו ואחר כך נותן וכן בכולן. ודאי הוי שיור ואם עמד אינו חוזר אלא באחרון בלבד דלא שייר מאחרון כלום. ומקשי' ואמאי קנו כולהו לבר מאחרון ונירחוש דלמא האי דמימלך השתא עיוני מעיין ומחשב האיך סידר בלבו מעיקרא לכל אחד איזו שדה לזה ואיזו לזה ולהכי שתק עד דאידכר ולא משום דמשייר הלכך ליהוי חוזר בכולן. ומשני לעולם אינו חוזר אלא באחרון בלבד וכל אחרונה הוי שיור לראשונה הואיל דנמלך. ודקא אמרת ניחוש דלמא עיוני מעיין ודאי לא מעיין השתא בשעת דבור דסתמא שכיב מרע מידק דייק ברישא מאי דבעי למיעבד והדר יהיב בשעה אחת לכל מאן דבעי אלא האי כיון דמתמלך וממתין שעה בין נתינה לנתינה ש"מ שיורי שייר ואינו חוזר אלא באחרון בלבד דלא שייר לו כלום: שמא יש לו נכסים במדינת הים. ושייר לעצמו: היכי משכחת לה. הא מצינן למימר שמא נכסים יש לו במדינת הים ושיירו ואמאי אין מתנתו מתנה: באומר כל נכסי לו. דהשתא לא משייר ליה כלום בעולם. והא דאמר רב נחמן שכיב מרע שכתב כל נכסיו עמד אינו חוזר משום דכל נכסין שבכאן משמע שכתב לו ולא אותן שבמדינת הים: ומר בר רב אשי (משמיה) אמר מתני' במוחזק. שמוחזק הוא שאין לו נכסים במדינת הים שלא היה שם מעולם ומשום הכי לא שייר ואין מתנתו מתנה. ולעולם כדקאמר רב נחמן: איבעיא להו. שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחד יחזור וכתב מאותן הנכסים עצמן מקצתן לאחר שראשי הוא לעשות כן כדאמר דייתיקי

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלא באחרון ניחוש דלמא עיוני: (ב) שם כאומר כל נכסי. נ"ב ר"ח כאומר וכו' (ג) שם במוחזק לן דלית ליה. נ"ב גם מכאן ראיה למה שכתבו תוספות לעיל דף מד ע"ב דאפשר שיש אדם שאין לו קרקע ע"ש: (ד) שם לא גמר ומקני מיקו איבעיא להו הקדים כל נכסיו כל"ל ותיבת ל"ש נמחק: (ה) רשב"ם ד"ה איבעיא וכו' לאחר הס"ד ואח"כ מ"ה מי הוי שייר כל"ל ותיבת מקום נמחק: (ו) ד"ה כאומר וכו' במתנת שכיב מרע ואין כאן: (ז) ד"ה ה"נ וכו' ומזר ונתן כולן לשני. נ"ב פי' וכולן מה שייר ולא נתן לראשון נתן הכל לשני יקן פירשו הר"ף והרא"ש להיפך: (ח) ד"ה א"ל רב יימר וכו' מזרה בכולה היינו דשני:

מוסף רש"י

שאם רצה להוציא בה זיזין. שאם רצה מוכר לוציא זיזין מדיוטא עליונה כנגד חצר של לוקח שמכר לו זה הבית והחצר, מוציא. דלהכי אהני מגמיה וכמי אמר ליה על מנת שהבא דיוטא העליונה שלי לגמרי לעשות בה חפצי אף לוציא מתנה זיזין ממתחילה קודם שמכרתי לך הבית והחצר, דשייר בתנאי מקום בחצר (לעיל מג: ע"ש). מקצתן לראשון וכולן לשני. שכיב מרע שכתב מקצת נכסיו לאחד והשאר כולן כתב לשני, ראשון קנה שני לא קנה. ואם עמד מחזר בשני ואינו מחזר בראשון, לפי שכשכתב לראשון שייר לעצמו מה שנתן אחר כך לשני, ונתן השני מחזר דלא שייר כלום ומשום הכי לא קנה (נדרים מג:).

רבינו גרשום (המשך)

הוא: מדקתני סיפא. דהך ברייתא כתב מקצתן לראשון וכולן הנכסים שנשתיירו לשני ראשון קנה משום דשייר. שני לא קנה דלא שייר לעצמו כלום: אלא אי אמרת בשמת תרוייהו ליקני. כדאמרינן לעיל אם כמחלק מת קנו כולם והא מחלק הוא. אלא ש"מ בשעמד ואכתי לא שמעת מינה דחזרה במקצת הויא חזרה בכולה: אמר ליה רב יימר לרב אשי ותיהוי נמי ברייתא זו בשעמד. ואפי' הכי איכא למידק מינה דחזרה במקצת הויא חזרה בכולה: אי אמרת בשלמא כו' היינו דשני מיהת קונה. דהואיל דחזרה במקצת מראשון הוה כחזרה בכולה ובראשונה דנתן קיימי והוא לא נתן לשני אלא מקצתן הרי שייר מקצת שלא נתן לעצמו משום הכי קנה שני: אלא אי אמרת לא הויא חזרה בכולה. תרוייהו לא ליקני ראשון לא ליקני שכתב לו כל נכסיו ולא שייר לעצמו כלום ושני לא ליקני הואיל דחזרה במקצת לא הויא חזרה בכולה ולא נשתייר לעצמו כלום דאותו מקצת מראשון נתן לשני והשאר היו ברשות ראשון ולא ברשות נותן. אלא לאו ש"מ דשמום הכי קתני רישא שני קנה דחזרה במקצת הויא חזרה בכולה ונשתייר לו מקצת. והכי הלכתא דחזרה במקצת הוי חזרה בכולה. ורישא דהך ברייתא מתוקמא שפיר בין בשמת בין בשעמד. דאם מת הואיל שנתן כולן לראשון ומקצתן לשני שני

מסורת הש"ס

א) [לעיל קג:, סד.], ב) רש"ל מ"ז, ג) נדרים מג:, ד) [עי' תוס' לקמן קעד: ד"ה שכיב], ה) מאיפעיא להו עד מיקו אינו מגיכסת הרשב"ם. רש"ל, ו) [לעיל קל.], ז) [לעיל קמו:].

יהנה. ירלה: **הא דאיתנהו בעינייהו.** מוחז דלהכי שבקינהו (ה) אם לעמוד מחלוי מחזירם: **דפרעינהו בחובים.** אם עמד אינו מחזיר: **איבעיא להו שכיב מרע שהודה.** ואמר בחלוי שדה ומעות הללו של פלוני הן ואע"פ שהיינו מוחזקים בנכסים הללו שאינן של אותו פלוני שהיינו יודעין שהן של זה המודה בהם לאמרים מי אמרינן שהוא אומר כן שלא להשביע את בניו או דלמא כיון דאודי אודי: **מ"ש כו'.** ומסקנא דהודאתו הודאה. ואע"ג דאמרינן בסנהדרין בפרק דיני ממונות תניינא (דף כט:): ההוא דהוו קרי ליה עכברא דשכיב אדיגרי כי קשכיב אמר פלגיא ופלגיא מסקו בי זוזי אתו תבעינהו ליורשים כו' ומסקנא אדם עשוי שלא להשביע את בניו ופטורין מלשלם והכא אמרינן דאזלינן בתר הודאתא פיו נראה בעיני דהתם היינו טעמא כיון שעושה עצמו עבד לזה לאיש מלוה ודאי להחזיק עצמו כעני היה עושה אבל כיון שהממון בעין והוא מודה של פלוני הוא י"ל שהפקידו אצלו מקודם לזה השכיב מרע או הקנה לו השכיב מרע ע"י אחר והרי הוא חפץ שיבא לידו: **דאיסור.** הוא איסור גזירא שבא על רחל בת מר שמואל קודם שנתגייר ונתעברה הימנו בגיות את רב מרי בר רחל והוה ליה הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה והיא מצנעת שמואל שנשאו כדאיתא בכתובות (דף כג.): **אמר רבא במאי קני לזו כו'.** והלכך אני זוכה בהן דנכסי הגר דינן כהפקר והרי הן בידי והגני קודם וזוכה: **גר לאו בר אורוסי הוא.** דדמנא אפקריה לזרעיה דעובד כוכבים (ו): **דליסיה בירושה.** כגון רב מרי ליתיה גמי בדין מתנת שכיב מרע: **ליתנהו גביה.** אין המעות בביתו של איסור שיוכל ליתנם לו בידו: **אין מעכב נקנה בחליפין.** בגבא מציעא בהזהב (דף מו.): **אי אגב קרקע.** כדאמרי' בפ"ק דקדושין (דף כו.) ונפקא לן מקרא דלכסף ולזהב וגו' עם ערי מגורות אשר ביהודה: **אם במעמד שלשתן.** אני ואיסור ורב מרי ביחד נפקד ומפקיד ומקבל מתנה: **לא אוגיגא.** בתר איסור פן אפסיד: **אמאי.** לא תמצא ענין שיוכל רב מרי לזכות (ז) והלא יודה איסור שהן של רב מרי ויזכה בהן: **אדהכי והכי נפק אודיתא.** מתוך שנאמר בדין המודרש יצא הקול ולימדוהו לטעון כן. כל אלו הדברים שאמר רבא הלכות הן: כמה

שכיב מרע שהודה מהו. פירש רבינו שמואל דמיבעיא ליה אם אומר כן שלא להשביע את בניו או דלמא כיון דאודי אודי והא דאמר בפרק זה בורר (סנהדרין דף כט:) דאדם עשוי שלא להשביע את בניו התם מיירי שמחזיק עצמו עבד לזה לאיש מלוה עשוי שלא להשביע את בניו אבל גבי פקדון אינו עושה ודאי [שלא] להשביע את בניו אלא מודה ואין נראה לומר דאדרבה כ"ש הוא שיותר יש לנו לומר שאומר אמת במלוה כיון שמשעבד עצמו אבל גבי פקדון עושה שלא להשביע את בניו ועוד איזו ראיה מביא מאיסור גזירא שהודאתו היתה ודאי אמת כדי ליתן דלא שייך כאן מידי שלא להשביע את בניו ונראה לר"י לפרש (ג) כן שכיב מרע שהודה מהו מי שהודה שיש לפלוני מנה בידו אע"פ שאנו מוחזקים בו שאין לו מי אמרינן דקני במתנת שכיב מרע ואם עמד חוזר או דלמא קני לגמרי ואם עמד אינו חוזר ופשיט מההוא דאיסור גזירא דקני לגמרי במתנת בריא על ידי הודאתו דאי במתנת שכיב מרע היאך קנה והא אמרינן כל מאן דאתיה בירושה אתיה במתנת שכיב מרע כו' א"כ במתנת בריא היא ואם עמד אינו חוזר וכן משמע מתוך פירוש ר"ח דפירש לודי איסור דהנהו דמיס דרב מרי בריה וקני להו באודיתא דאבוה ועוד יש מפרשים שכיב מרע שהודה מהו פי' שהודה שיש לו פקדון ביד אחרים והקנהו לזה מי מהני להקנותו באמירה בעלמא או לא ופשיט ליה מעובדא דאיסור דקני באמירה בעלמא והי"ה נמי בבריא הוה מצי למיבעי אלא אפילו בשכיב מרע דמקני באמירה בעלמא לא פשיטא ליה אי קני אי לא קני בשכיב מרע לא הוה שמעינן דקני בבריא אבל אי לא הוה קני בשכ"מ כ"ש בבריא מ"ר ולאשון עיקר: **רב** מרי בריה הורתו **שלא** בקדושה כו'. וביבמות פרק המולץ (דף מה: ושם) אמרינן אכשריה (ד) לרב מרי בר רחל ומנייה בפורסי דבבל ואע"ג דכתיב מקרב אחיך כו' כיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה וזה ודאי היה גר ויוכל להיות שהוא שנכנס בנו של איסור מיהו בפרק מי שהמשיך (שבת דף קנד. ושם ד"ה ואמרי) רב מרי בר רחל ישראל גמור היה דקאמר התם רבה אבוה דרב מרי בר רחל וא"ל תרי רב מרי בר רחל הוו מיהו מה שפירש רבינו שמואל דרב מרי בר איסור גירא שבא על בת שמואל קודם שנתגייר והורתו שלא בקדושה שנשבית כדאמרינן בכתובות (דף כג.) אין נ"ל דהא אמרינן בירושלמי שאמרה אמת במה שאמרה נשביתי וטהורה אני וה"נ משמע בגמרא שלנו דאמר ליה ר' יוחנן לרב שמן בר אבא זיל איטפל בקרובתך על כן נראה דהא דאמרינן בעלמא (ה) רב מרי בריה דבת שמואל אחר הוה ושמא הוא שנזכר אביו בפרק מי שהמשיך (שבת דף קנד.) ומה שקורא אותו על שם אמו לפי שרולה ליחסו אחר שמואל כדאשכחן (ד) רבנא עוקבא ורבנא נחמיה בני ברתיה דרב וכן רבי שמעון בן פזי ואבא שאול בן אמא מרים (כתובות פז.): **כל** (ה) **דאיתיה בירושה איתיה במתנת שכיב מרע.** נראה לי דאם היו לגר בנים איתא במתנת שכיב מרע אע"ג דהמקבל גר ליתיה בירושה דעל הנותן הוא דאיכא קפידא ולא על המקבל ואיתה לדבר בפרק נושאין על האומה (יבמות דף עט.) שיש בן מוכר את אביו דמוקי (ה)[רבי יוחנן] בשכיב מרע וכן [משכיב מרע] שכתב כל נכסיו לעבדו חוזר בנכסים ואינו חוזר בעבד ואם מת ולא חזר קנה העבד הכל כדאיתא בפ"ק דגיטין (דף ט.) ועבד ליתיה בירושה: **ואי אגב** קרקע ליה **ארעא.** וה"נ הוה יכול איסור להודות שיש לו קרקע כדפרישית לעיל בפרק חזקת הבתים (דף מד: ד"ה דלא) אלא שפיר קאמר לקמן דליקנינהו ניהליה באודיתא שהודה שהמעות עצמן של רב מרי: **מגמרי** טענתייהו **לאינשי ומפסדי מנא.** ואם תאמר הא דאמרינן בפ"ק דקדושין (דף יז: ושם) הלוה מעות מן העובד כוכבים שנתגיירו בניו לא יחזיר לבניו ואם החזיר אין רוח חכמים נוחה הימנו והא תניא רוח חכמים נוחה הימנו ל"ק כאן שהיתה הורתו ולידתו שלא בקדושה כאן שהיתה הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה ואם כן היה לו לרבא להחזיר ותירץ ר"ת דהתם כיון שעשה לו העובד כוכבים חסד שהלוה לו יעשה עמו חסד ויתן לבניו אבל כאן שלא עשה עמו חסד כשהפקידם אצלו אין צריך להחזיר לבניו והר"ר יצחק בר"ר מאיר פי' דכיון דלא קתני בהדיא בברייתא ואם לא החזיר אין רוח חכמים נוחה הימנו לא הוה חייש לה רבא ואין נראה כלל דהא מדקתני אם החזיר רוח חכמים נוחה הימנו מכלל דאם לא החזיר אין רוח חכמים נוחה הימנו וקתני לה לכולהו בני במסכת שביעית (פ"י משנה ט) המחזיר חוב בשביעית רוח חכמים נוחה הימנו (ו) והמלוה מעות מן הגר והחזיר לבניו רוח חכמים נוחה הימנו וקתני נמי התם כל המטלטלין נקנין במשיכה ואם קיים דבריו שלא במשיכה רוח חכמים נוחה הימנו ואמר עלה בהזהב (ב"מ דף מח. ושם) דאם לא קיים דבריו אין רוח חכמים נוחה הימנו מכלל דבכולהו בני שמעינן מכלל הן לאו (ו): **דקא** מגמרי טענתא לאינשי כו'. יש תימה למה לא קיים רבא את דבריו והא קיימא לן מצוה לקיים דברי המת ועוד הא דקיימא לן לקמן (דף קנא:) ובכל דוכתי דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו תיפוק ליה דמצוה לקיים דברי המת למאן דאית ליה דהיינו ר' מאיר ומתנת שכיב מרע נמי לא קניא אלא לאחר מיתה ותירץ הר"ר יצחק ב"ר מאיר דלא אמרינן מצוה לקיים דברי המת אלא היכא דאמר תנו מנה זה לפלוני אבל היכא דאמר תנו כל כי האי גוונא לא הוה אמרי' מצוה לקיים דברי המת מיהו קשיא מדמייתו חכמים ראיה לר' אליעזר דדברי שכיב מרע נקנים בחמירה מההוא דאמון של בני רוכל שקיימו חכמים את דבריה (לקמן דף קנ:) אלמא דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו (ו) ואין ראיה היא דאמר דבריו היינו טעמא דמצוה לקיים דברי המת ואין לחלק בין היכא דאמר תנתן כבתי לבתי להיכא דאמר תנו ועוד קשיא מהא דאמר בגיטין בפ' התקבל (דף סה: ושם) גיבא יולא בקולר הוה כי נפיק אמר הבו ארבע מאה זוזי לר' אבינא מאמרא דנהר פניא כו' ולא אמרינן התם מצוה לקיים דברי המת ואע"ג דאמר' בחומר כשהיה בריא אמרי' ליה הכי כדמוכח בפרק קמא דגיטין (דף טו.) ועוד קשה מהא דפרק השולח (שם דף מ.) גבי פלונית שפחתי עשתה לי קורת רוח כו' דאמרינן התם מצוה לקיים דברי המת מיהו מזה אין קשיא כלל כמו שאפרש בסמוך ור"י מירך דלא אמרינן מצוה לקיים דברי המת אלא היכא שהוא ביד אליש כי הא (ו) דתנן שקל לבני כו' וכי ההיא דמס' כתובות פרק מציאת האשה (דף סט: ושם) המשלים מעות לבתו יעשה אליש מה שהושלם בידו

ומוקי

פג א מיי' פ"ט מהלכות זכייה ומתנה הל' ד סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רנג סעיף ג וגלה קנה:

פד ב ג מיי' שם הלכה כא סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רנ סעיף ג:

פה ד מיי' פ"ח שם הל' ו וס"ע הל' ז ועי' בהגאות ובמ"מ וס"ו מהל' נחלות הלכה י סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רנו סעיף ח וסי' ערה ס"ח וסי' רפג ס"ח:

פו ה מיי' פ"ט מהלכות זכייה ומתנה הלכה ז ועי' בהל"ל סמג שם טור ש"ע חו"מ סי' רנו ס"ח:

פז ו מיי' פ"ו מהלכות מכירה הלכה ח סמג שם טוש"ע חו"מ סי' רנ סעיף ח:

פח ז מיי' פ"ט מהלכות זכייה ומתנה הל' ט סמג שם טוש"ע חו"מ סי' רנ סעיף ג וסי' רנה סעיף ב:

רבינו גרשום

דיחסין וירש לשון ירושה הן. אם אמר שכיב מרע יהנה מהם. דמשמע דמתהנה בהן בכל ענין כמו בנכסיו של עצמו. מי אמרי' דלשון מתנה הוא או לא והכי נמי יראה דמשמע יראה כבנכסיו ממש וה"נ ישאן כלומר יסמך בהן בנכסיו וה"נ יעמוד דמשמע יעמוד כבנכסיו: מכר כל נכסיו ולא שייר כלום ונעמד מהו. מי אמרי' דמצי למיהדר בהו דלהכי זבוניהו מחמת מיתתו דאי מיית ליה הוו מכורין אבל השתא כשעמד אין מכירתו מכירה. או דילמא מכירה שאני ממתנה ואינה חזורה: הא דאיתנהו זוזי בעיניהו. שלא הוציאן על דעת כן מכרן שאם יעמוד יחזור בהן. אבל פרעינהו לזוזי בחובו על דעת כן מכרן דגמר ומקני ליה מיד ומכירתו מכירה ולא יחזור: שכיב מרע שהודה. שאמר כך וכך אני חייב לפלוני ומת מהו. מי אמרי' דודאי חייב להן וקנו בעלי חובין שהודה להם או דילמא להכי קאמר הכי שאם יעמוד מחליו שלא יחשבו בני אדם שהוא עשיר שמשל אחרים הוא ולא קני: ת"ש דאיסור הוה גר. ונכסי הגר כשמת ואין לו יורש כל המחזיק בהן זכה: והורתו שלא בקדושה. דאכתי לא הוה גר אביו: ולידתו בקדושה. לאחר שנתגייר וגזרינן לידתו [בקדושה] אטו הורתו שלא בקדושה ולא יורש הוא שלא היתה הורתו בקדושה: ליתנהו גבי איסור הני זוזי. דמצי לממשכינהו: לית ליה קרקע. לאיסור. אי שלח לי לא אזלינא ליה. כי היכי דליקני במעמד שלשתנו: אדהכי והכי נפק אודיתא מבי איסור. שהודה שאותן זוזין דרב מרי הן. ותפשוט לך מהכא שכיב מרע שהודה קני מדאחקיף רב איקא הכי: אמר גמרינהו טענתא לאינשי ומפסדי לי. דהשתא החזקתי בהן ושלי הוא אלמלא לא לימדו לעשות הודאה:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה רב בר. פ"ה מה שפ' ר"ש. וכ"כ רש"י בברכות פד טו ע"א ד"ה כיה דבא שמואל: **בא"ד דהא אבי'** בירושלמי וכו'. עי' שבת קנד תוד"ה ואמרי לה:

הגהות הב"ח

(ה) רשב"ם ד"ה הא וכו' שבקינהו אמר אם אעמוד מחלוי אחזור הס"ד: (ב) ד"ה אמאי וכו' לזכות בהו והלא: (ג) תוס' ד"ה שכיב מרע וכו' ונראה לר"י לפרש שכיב כל"ל ותיבת כן נמחק: (ד) ד"ה רב מרי וכו' אכשריה רבא לרב מרי: (ה) ד"ה כל היכא דאיתיה וכו' דמוקי רבי בשכיב מרע יכן מי שכתב כל נכסיו לעבדו ועמד חוזר: (ו) ד"ה דקא מגמרי וכו' וכמסורין דמו ומאי ראיה היא דילמא: (ז) בא"ד כי הא דתניא האומר תנו שקל לבני כו' וכי הכי:

מוסף רש"י

רב מרי בריה הורתו שלא בקדושה. בכתה מקומות קרי ליה בר רחל, ובת שמואל היתה ונשבית לגין הטמים כדאמר בכתובות (כג.) ובא עליה אחד ונתעברה הימנו ואחר כך נתגייר ושמיה איסור, לכך לא היה נקרא על שם אביו (ברכות מז.).

מסורת הש"ס

ה) [ב"מ מו.], ב) [עי' יבמות עח.], ג) [ברכות טו. ועוד טוסג"], ד) [מהרש"א בתב דע"ס לב.], ה) מהרש"א בתב דע"ס הוא וא"ל ר"י ר"ל ר"י בעל המוספות], ו) [ל"ל והלוה], ז) [וע"ע תוס' קדושין יח. ד"ה כלון].

עין משפט

פם א ב מיי' פ"ח מהל' זכיה ומתנה הלכה טו סמג עשין סב טוש"ע חו"מ סי' רנ סעיף ד:

צ ג מיי' פ"ו מהלכות עבדים הלכה ח סמג עשין פז טוש"ע יו"ד סי' רסז סעיף ט:

מוסף רש"י

הכותב כל נכסיו לעבדו. כגון כל נכסי נתונין לך, יצא בן חורין. שלף הוא בכלל נכסים וכל שאר נכסים נמי קנה (גיטין ח:). **שייר קרקע כל שהוא.** דמתם חוץ מן הקרקע כל שהוא (שם מב:) קרקע לאו דוקא כדאמר בב"ק (שם ח:). **לא יצא בן חורין.** דלא דעתיו הי קרקע שייר ויכול כל שהוא אמרינן הא שייר, וכיון דקרקעות לא קנה, לגופיה נמי לא קנה, דלא פלגינן דבורא הואיל ומתם דיבורא לקני ליה גופיה ונכסים, ופלגא דיבורא לא אתקיים אחיך פלגא נמי לא מיקיים (שם מב:). דבשלמא ר"ש לא דלא גלי דעתיה דמתם לשיורא לא אמרינן דשייר, אבל הכא דמתם לשיורא אמרינן לדידיה נמי שייר וכי אמר כל נכסיי נתונין לך אשאר נכסים קאמר ולמנופי ליה קאמי ולא שחרייה כיון דלא אמר ליה עלמך ונכסי לעולם הוא בן חורין. ר' שמעון אומר לעולם הוא בן חורין. סבר פלגינן, הואיל והוכיר קרקע בשיורא, קרקעות הוא דלא קנה אבל שאר עלמו דליכא לספוקי בשיורא קנה (שם מב.) דאמר דבלי גלי ומאי דלא גלי לא גלי (שם ט.). **עד שיאמר כל נכסי כו'.** סתם חוץ מדבר מועט ולא יפרט מה הוא משייר, דהתם אמרינן לאחד מרבוא דקאמר היינו עבד ואיהו לא משיב ליה אלא כאחד מרבוא הנכסים, אע"ג דשי טפי (שם). **חוץ מאחד מרבוא.** לכיון דלא פירט שיורא אמרינן היינו איהו דשייריה ולדידיה לא משיב ליה אלא אחד מרבוא (שם מב.).

רבינו גרשום

כדי פרנסתו שאם יעמוד מחליו שיהא לו על מה להסמך: אפי' אם (אמר) שייר מטלטלי כדי פרנסתו קני: כמה מכוון שמעתתא דסכי. ר' יהודי ור' ירמיה: מקרקעי מאי טעמא ח): אמר שייר קרקע כל שהוא תנן ולא כדי פרנסתו קרקע דוקא ולא מטלטלי: והתנן הכותב כל נכסיו לעבדו. במתנה יצא בן חורין משום דהעבד עצמו בכלל נכסיו הוא וכתבו לעצמו מתנה. אם שייר קרקע כל שהוא ג) כתב לעבד לא יצא בן חורין. דאיכא למימר אותו עצמו שייר דעבדים הוקשו לקרקעות דכתי' והתנחלתם וגו': חוץ מאחד מרבוא שבהן. הואיל ושייר בסתמא איכא למימר דעבד שייר. אבל אי שייר קרקע איכא למימר קרקע ממש

ומוקי התם טעמא משום דמלוה לקיים דברי המת ומיירי שהושלם מתחלה לכך כי היכי דלא תקשה ממעשה לאיסור גיורא דהכא לא אמרינן מלוה לקיים דברי המת ואע"ג דהוה ביד שלים אלא טעמא משום דלא הושלם לו מתחלה לכך וקשה על זה הפירוש מהא דאמרינן בגיטין פרק השולח (דף מ.) פלונית שפחתי עשתה לי קורת רוח כופין את היורשים כו' משום דמלוה לקיים דברי המת והתם לא הושלם ביד שלים מידי ולריך לומר יותר מלוה לקיים דברי המת מבשאר דבריס והשתא נמי אתי שפיר דלא תקשה מהא דאמרי' לקמן (דף קנח:) האומר תנו גט לאשתי כו' אבל האומר תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה ודייק מינה מתנת שכ"מ במקלת לא בעי קנין דלא הוה מצי למימר טעם משום דמלוה לקיים דברי המת דלא אמרי' הכי אלא כשהושלם מתחלה לכך וא"ת על הך משנה דגיטין (דף יב.) דמייתי לקמן אבל אמר תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה אמר רב עלה בסוף פ"ק (שם) בגמרא והוא שמונחין בקרן זוית איכא דמוקי לה התם למשנה בברייא ובמעמד שלשתן ואיכא דמוקי לה התם בשכיב מרע ואמאי לא מוקי לה למתני' התם כשהושלם מתחלה לכך ומשום מלוה לקיים דברי המת ואי משום דכימידאה לא הוי מוקמי התם ואע"ג דקי"ל הכי כדאמר בפ"ק דגיטין (דף עו.) וכדאשכחן נמי בפ' כל הגט (שם דף ל.) דלא מוקי אמתני' דפרק כל הגט דהמלוה מעות את הכהן ואת הלוי כר' יוסי משום דכימידאה לא מוקמי אע"ג דפ"ל בפ"ק דבבא מליעא (דף יב.) כוותיה ורבנן פליגי עליה דר"מ (ג) דמלוה לקיים דברי המת בספ"ק דגיטין (דף יד:) אע"ג דר' יוסי עליג עליה בכתובות (דף סט:) מ"מ חולקין רבנן על ר"מ בספ"ק דגיטין (שם) גבי הולך מנה לפלוני אף מההיא דר' יוסי בפ"ק דבבא מליעא אין ראיה כל כך דאיכא לאחויי דכימידאה לא מוקמינן משום דר' יוסי הוי יחידאה היכא דפליג במסכת בכורות בפרק הלוקח עובר פרתו (דף יח.) ולא פסיק שמואל הלכה כוותיה אלא בהא דבבא מליעא פ"ק משום דסתמא עניים גופייהו ניחא להו כדאיתא התם (ג) ולהכי מודה נמי איהו במתני' דכל הגט ויש שהם מתרלים שם בשם ר"ת דלא אמר התם מלוה לקיים דברי המת כיון שראוי ליתן מחיים ולא ליתן לאחר מיתה להכי לא שייך בה מלוה לקיים דברי המת מדע דהוי דומיא דגט ושטר שחרור שאינו ראוי ליתן אלא מחיים ואין נראה לר"י דהא אפי' בדבר דשייך מחיים אמרי' בסוף פ"ק דגיטין בברייתא דהולך מנה לפלוני והלך ובקשו ולא מצאו דמשמע דהתם דאפילו בדבר דשייך ליתן מחיים קאמר מלוה לקיים דברי המת מיהו יש לדחות ולומר שהמשלה זוה ליתנם לו לאחר מותו דמוקמינן לה נמי בשכיב מרע שעיקר לוחתו אינו אלא לאחר מיתה א"נ י"ל דלא ס"ל לרב התם בהך מימרא מלוה לקיים דברי המת אלא ס"ל כשמואל דמסיק התם בכתובות פרק מליאת האשה כר' יוסי דלית ליה מלוה לקיים דברי המת ואע"ג דפריך על רב יוסף בסוף ההוא פרק והא קי"ל מלוה לקיים דברי המת ולא פריך עליה דרב הכי משום דלא הוה ידע לשנויי עלה מידי ואין זו תימה אי סבר לה בהא כשמואל ואע"ג דפריך התם עלה דרב והא קי"ל התם דברי שכ"מ כו' משום (ד) דליכא מאן דפליג בה ועוד י"ל דלא משתמע לי לאוקמא מתני' דהתם דהושלם מתחלה לכך מדקתני תנו מנה לפלוני ולא קתני תן מנה זה לפלוני דהוה משמע דהושלם מתחלה [לכך] ואע"ג דבגמ' בסוף פרקין דגיטין גבי הולך מנה לפלוני קתני סתם מלוה לקיים דברי המת ולא קתני זה היינו משום דמשמע ליה שפיר כשהושלם בלא זה דבאותה שעה אמר לו להולך. מ"ר. ועוד היה מפרש ר"ת דלא שייך הכא בשמעתין מלוה לקיים דברי המת משום דכל דאיתיה בירושה איתיה במתנה מלוה לקיים דברי המת וכל דליתיה בירושה כו' כדאמר גבי מתנת שכיב מרע מיהו לא דמי למתנת שכיב מרע שהיא כעין ירושה דיש לנו יותר לדמותה לירושה כדאמר לעיל ועוד דכי היכי דמפרש גמרא דמתנת שכ"מ איהי בגר ה"ל למימר נמי טעמא דמלוה לקיים דברי המת אינו בגר מיהו יש לדחות דפשיטא ליה דלא שייך בגר כיון דליתיה בירושה פשיטא ליה שכיון שמת בטל ואין לו שום זכות להורים ואיך יקיימו דבריו מיהו כדפירשנו לעיל ניחא עפי. מ"ר. ועוד היה אומר ר"י דלא אמרי' מלוה לקיים דברי המת אלא באומר לו פה אל פה ורבא לא אזל לגביה ואזר בו ר"י כדקאמר בהשולח (גיטין דף מ:) עשיתי פלוני עבדי בן חורין כו' א"ר יוחנן וכולן בשטר וא"כ הא דקתני בתר הכי אעשנו בן חורין רבי אומר זכה ואכ"א לא זכה אלא כופין את היורשים כו' מיירי נמי בשטר ולא פה אל פה דאי א"ל [ליורשים לעשותו בן חורין] למה לי שטר[ב] וכן פי' ר"ח: **שייר** קרקע בל שהוא. ולא פירש איזו קרקע אלא חוץ מקרקעי סתם כל שהוא ו"ל גופו של עבד שייר דעבדא כמקרקעי דמי ומטלטלין נמי עשו שיור דאם אמר נמי חוץ ממטלטלין כל שהוא שייר בגופו של עבד וקרקע דתנן אחידי (ה) כדקאמר גמרא ובגמרא א"י בפ"ג דפאה ור' יוסי בשם ר' אלעזר שייר מטלטלין ולא עשה כלום אני אומר גופו של עבד שייר ובמסקנא מפרש משום דלאו כרות גיטא מתניון לה דכיון שיש לבעל העבד זכות בשטר שכתוב בו שייר קרקע לעצמו לא הקנה לו שטר לגמרי שגם זכות האדון כתוב בו הלכך לא קרינא ביה ספר כריתות וטעמא דר"ש דאמר לעולם הוא בן חורין משום דמשיב ליה כרות גיטא בהכי כיון שלא שייר בגוף העבד מיהו מתחלה היה סבור דטעמא דת"ק משום דשייר בגוף העבד וכן בפ"ק דגיטין (דף ח:) דמוקי פלוגתייהו בפלגינן דבורא מתחלה היה סבור כן דלת"ק משום שייר בגוף העבד ולר"ש לא שייר דפלגינן דבורא והעבד קנוי לעצמו ושם פירש רבינו חננאל מתחלה סובר ת"ק כיון ששייר קרקע כל שהוא סתם אין יכול לברר העבד הנכסים שהקנה לו רבו ולא קנה בנכסים דאמר יד בעל השטר על התחתונה וכיון שבנכסים לא קנה עלמו נמי לא קנה ור"ש סבר אע"ג דלא קנה בנכסים עלמו קנה דפלגינן דבורא עד שיאמר חוץ מאחד מרבוא דאיכא למימר גופו של עבד שייר וכן פירש בגמרא א"י לשון רבינו חננאל[ג] והתוספתא נראה דבשבוש מיתניא דמאי בא ר"ש להשמיענו דאפילו איכא שאומר חוץ מעיר פלונית וכי בשביל שהזכיר מה שמוניא יש לו להיות פחות בן חורין דכל שכן [שהוא משוחרר] כשאומר סתם דיד בעל השטר על התחתונה וסמי תוספתא מקמי ירושלמי ומיהו אין נראה לשבש התוספתא (ו): (ו) **שייר** קרקע בל שהוא **לא יצא** בן חורין ד)ור"ש אומר **אפילו אמר בל נכסיי** קנוי לך חוץ מעיר פלונית חוץ משדה פלונית זכה בנכסים קנה עצמו בן חורין. פירוש אפילו הזכיר בהדיא מה שמוניא מן השחרור דאז יש לנו לומר שלא שחרר העבד אפ"ה קנה נכסים ונשתחרר דפלגינן דבורא דאית לן למימר מאותה שדה או מאותה עיר הדר ביה אבל מן העבד לא הדר ביה מכלל דרבנן דפליגי עליה אית להו דלא פלגינן דבורא ומדהדר בנכסים הדר נמי בעבד א"נ מדשייר בנכסים שייר נמי בעבד ובפ"ק דגיטין (דף ח:) מייתי לה נמי להך דהכא למימרא דפלגינן דבורא ולא כפרש"י דהתם אלמא לא שייר כלל מן העבד אלא מן הנכסים ובהא פליגי רבנן עליה דרבי ישמעאל בן חורין. ר"ש אומר עכו"ם כפ"י לגיטין אבל אין להקשות על פירוש רבינו שמואל שפירש ששייר העבד משום דהוי מקרקעי מדאמר עשו מטלטלים שיור אבל עבד דהא ודאי אמת הוא דהוי מטלטלים כמו מקרקעי. מ"ר:

כמה מכוונן. כמה יפה כוונו שפירשו כל שהוא כדי פרנסתו למר במקרקעי ולמר אפי' (ה) במטלטלי: **דמקרקעי.** כדי פרנסתו טעמא מאי הוי שיור להקנות המתנה שנתן מקלת משום דכי קאי מחליו סמיך עלייהו והלכך נתן לדעת כן שאפילו אם יעמוד מחליו תתקיים המתנה והוא יתפרנס ממה ששייר מטלטלי נמי כו': **מאי כוונתא.** והלא אינן מכוונות יפה דלמ"ד מטלטלי כו': **קרקע דוקא.** בתמיה. והתנן במסכת פאה: **הכותב נכסיו לעבדו יצא בן חורין.** שהרי העבד בכלל נכסים ומגלא שהקנה לעבד את גופו עם שאר נכסים: **שייר קרקע כל שהוא.** כגון שאמר חוץ מקרקע כל שהוא לא יצא בן חורין שהעבד הוקש לקרקעות דכתיב והתנחלתם (ויקרא כה) והאי קרקע כל שהוא איכא למימר שעל העבד הוא אומר ומגלא שאינו בן חורין וגם הנכסים לא קנה והי"א אם אמר חוץ ממטלטלין כל שהוא כדמפ' ר' אלעזר לקמיה [קנ.] שעשו המטלטלין שיור אבל העבד דדלמא האי עבד הוא המטלטלין ששייר דעבדא מיטלטל אבל אם אמר כל נכסי נתונים לך חוץ משדה פלונית הרי הוא בן חורין שהעבד אינו בכלל אותו שדה שפיר: **רבי שמעון אומר לעולם הוא בן חורין.** אם שייר קרקע כל שהוא דשייר קרקע ולא עבד עד שיהיה השיור ששייר סתם ויאמר כל נכסיי נתונים לפלוני עבדי חוץ מאחד מרבוא שבהן שהוא אחד מרבוא לעבד קאי ואינו משוחרר ודרך כבוד כתב לעבדו כך ומ"מ לא קנה כלום: ואמר

אבל אם אמר כל נכסיי נתונים לך חוץ משדה פלוני הרי הוא בן חורין שהעבד אינו בכלל אותו שדה שפיר: **רבי שמעון אומר לעולם הוא בן חורין.** אם שייר קרקע כל שהוא דשייר קרקע ולא עבד עד שיהיה השיור ששייר סתם ויאמר כל נכסיי נתונים לפלוני עבדי חוץ מאחד מרבוא שבהן שהוא אחד מרבוא לעבד קאי ואינו משוחרר ודרך כבוד כתב לעבדו כך ומ"מ לא קנה כלום: ואמר

שייר קרקע כל שהוא מתנתו קיימת: וכמה כל שהוא אמר רב יהודה אמר רב קרקע כדי פרנסתו ורב ירמיה בר אבא אמר מטלטלין כדי פרנסתו אמר רבי זירא כמה מכוונן שמעתתא דסבי קרקע טעמא מאי דאי קאי סמיך עליה אמטלטלי נמי אי קאי סמיך עילויהו מתקיף לה רב יוסף ומאי כוונתא מאן דאמר מטלטלין קרקע תנן מאן דאמר כדי פרנסתו בכל שהוא תנן אמר ליה אביי וכל היכא דתני קרקע קרקע דוקא והא תנן גבהכותב כל נכסיו לעבדו יצא בן חורין שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין ר' שמעון אומר לעולם הוא בן חורין עד שיאמר כל נכסי נתונין לפלוני עבדי חוץ מאחד מרבוא שבהן

ומאי דאמר מטלטלי נמי אי קאי סמיך עילויהו מתקיף לה רב יוסף ומאי כוונתא מאן דאמר מטלטלין קרקע תנן מאן דאמר כדי פרנסתו בכל שהוא תנן אמר ליה אביי וכל היכא דתני קרקע קרקע דוקא והא תנן הכותב כל נכסיו לעבדו יצא בן חורין שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין ר' שמעון אומר לעולם הוא בן חורין עד שיאמר כל נכסי נתונין לפלוני עבדי חוץ מאחד מרבוא שבהן

אמר רב יהודה אמר רב קרקע כל שהוא מתנתו קיימת. אם אמר לו לבנו לעבדו יצא בן חורין. שלף הוא בכלל נכסים וכל שאר נכסים נמי קנה (גיטין ח:). **שייר קרקע כל שהוא.** דמתם חוץ מן הקרקע כל שהוא (שם מב.) קרקע לאו דוקא כדאמר בב"ק (שם ח:). **לא יצא בן חורין.** דלא דעתיו הי קרקע שייר ויכול כל שהוא אמרינן הא שייר, וכיון דקרקעות לא קנה, לגופיה נמי לא קנה, דלא פלגינן דבורא הואיל ומתם דיבורא לקני ליה גופיה ונכסים, ופלגא דיבורא לא אתקיים אחיך פלגא נמי לא מיקיים (שם מב.). דבשלמא ר"ש לא דלא גלי דעתיה דמתם לשיורא לא אמרינן דשייר, אבל הכא דמתם לשיורא אמרינן לדידיה נמי שייר וכי אמר כל נכסיי נתונין לך אשאר נכסים קאמר ולמנופי ליה קאמי ולא שחרייה כיון דלא אמר ליה עלמך ונכסי (שם ח:). ר' שמעון אומר לעולם הוא בן חורין. סבר פלגינן, הואיל והוכיר קרקע בשיורא, קרקעות הוא דלא קנה אבל שאר עלמו דליכא לספוקי בשיורא קנה (שם מב.) דאמר דבלי גלי ומאי דלא גלי לא גלי (שם ט.). **עד שיאמר כל נכסי כו'.** סתם חוץ מדבר מועט ולא יפרט מה הוא משייר, דהתם אמרינן לאחד מרבוא דקאמר היינו עבד ואיהו לא משיב ליה אלא כאחד מרבוא הנכסים, אע"ג דשי טפי (שם). **חוץ מאחד מרבוא.** לכיון דלא פירט שיורא אמרינן היינו איהו דשייריה ולדידיה לא משיב ליה אלא אחד מרבוא (שם מב.).

ג) נראה דמפר כאן וא"ל מקרקעי מ"מ אמר דמתנתו קיימת וכו': שייר קרקע וכו'. ד) אולי ל"ל אם שייר קרקע כל שהוא בהמתנה שכתב להעבד וכו'

הגהות הב"ח

(א) רש"ב"ם ד"ה כמה וכו' כמטלטלי דמקרקעי וכו' שנתן במקצת וכו' סמיך עליה והלכך כל"ל והל"ל: (ב) תוס' ד"ה (בע"א) דקא כו' פליגי עליה דר"מ דאמר מצוה לקיים וכו' לא מוקמינן היינו משום וכו': (ג) **בא"ד** ולהכי מודה נמי. כ"ב פירוש שמואל מודה כו': (ד) **בא"ד** דליכא מאן דפליג. כ"ב פי' בתוספות ליכא מאן דפליג. מש"כ בתוספות דמלוה לקיים דברי המת מדע דהוי דומיא דגט ושטר שחרור שאינו ראוי ליתן אלא מחיים ואין נראה לר"י דהא אפי' בדבר דשייך מחיים אמרי' בסוף פ"ק דגיטין בברייתא דהולך מנה לפלוני והלך ובקשו ולא מצאו דמשמע דאפילו בדבר דשייך ליתן מחיים קאמר מלוה לקיים דברי המת מיהו יש לדחות ולומר שהמשלה זוה ליתנם לו לאחר מותו דמוקמינן לה נמי בשכיב מרע שעיקר לוחתו אינו אלא לאחר מיתה א"נ י"ל דלא ס"ל לרב התם בהך מימרא מלוה לקיים דברי המת אלא ס"ל כשמואל דמסיק התם בכתובות פרק מליאת האשה כר' יוסי דלית ליה מלוה לקיים דברי המת ואע"ג דפריך על רב יוסף בסוף ההוא פרק והא קי"ל מלוה לקיים דברי המת ולא פריך עליה דרב הכי משום דלא הוה ידע לשנויי עלה מידי ואין זו תימה אי סבר לה בהא כשמואל ואע"ג דפריך התם עלה דרב והא קי"ל התם דברי שכ"מ כו' משום (ד) דליכא מאן דפליג בה ועוד י"ל דלא משתמע לי לאוקמא מתני' דהתם דהושלם מתחלה לכך מדקתני תנו מנה לפלוני ולא קתני תן מנה זה לפלוני דהוה משמע דהושלם מתחלה [לכך] ואע"ג דבגמ' בסוף פרקין דגיטין גבי הולך מנה לפלוני קתני סתם מלוה לקיים דברי המת ולא קתני זה היינו משום דמשמע ליה שפיר כשהושלם בלא זה דבאותה שעה אמר לו להולך. מ"ר. ועוד היה מפרש ר"ת דלא שייך הכא בשמעתין מלוה לקיים דברי המת משום דכל דאיתיה בירושה איתיה במתנה מלוה לקיים דברי המת וכל דליתיה בירושה כו' כדאמר גבי מתנת שכיב מרע מיהו לא דמי למתנת שכיב מרע שהיא כעין ירושה דיש לנו יותר לדמותה לירושה כדאמר לעיל ועוד דכי היכי דמפרש גמרא דמתנת שכ"מ איהי בגר ה"ל למימר נמי טעמא דמלוה לקיים דברי המת אינו בגר מיהו יש לדחות דפשיטא ליה דלא שייך בגר כיון דליתיה בירושה פשיטא ליה שכיון שמת בטל ואין לו שום זכות להורים ואיך יקיימו דבריו מיהו כדפירשנו לעיל ניחא עפי. מ"ר. ועוד היה אומר ר"י דלא אמרי' מלוה לקיים דברי המת אלא באומר לו פה אל פה ורבא לא אזל לגביה ואזר בו ר"י כדקאמר בהשולח (גיטין דף מ:) עשיתי פלוני עבדי בן חורין כו' א"ר יוחנן וכולן בשטר וא"כ הא דקתני בתר הכי אעשנו בן חורין רבי אומר זכה ואכ"א לא זכה אלא כופין את היורשים כו' מיירי נמי בשטר ולא פה אל פה דאי א"ל [ליורשים לעשותו בן חורין] למה לי שטר[ב] וכן פי' ר"ח: **שייר** קרקע בל שהוא. ולא פירש איזו קרקע אלא חוץ מקרקעי סתם כל שהוא ו"ל גופו של עבד שייר דעבדא כמקרקעי דמי ומטלטלין נמי עשו שיור דאם אמר נמי חוץ ממטלטלין כל שהוא שייר בגופו של עבד וקרקע דתנן אחידי (ה) כדקאמר גמרא ובגמרא א"י בפ"ג דפאה ור' יוסי בשם ר' אלעזר שייר מטלטלין ולא עשה כלום אני אומר גופו של עבד שייר ובמסקנא מפרש משום דלאו כרות גיטא מתניון לה דכיון שיש לבעל העבד זכות בשטר שכתוב בו שייר קרקע לעצמו לא הקנה לו שטר לגמרי שגם זכות האדון כתוב בו הלכך לא קרינא ביה ספר כריתות וטעמא דר"ש דאמר לעולם הוא בן חורין משום דמשיב ליה כרות גיטא בהכי כיון שלא שייר בגוף העבד מיהו מתחלה היה סבור דטעמא דת"ק משום דשייר בגוף העבד וכן בפ"ק דגיטין (דף ח:) דמוקי פלוגתייהו בפלגינן דבורא מתחלה היה סבור כן דלת"ק משום שייר בגוף העבד ולר"ש לא שייר דפלגינן דבורא והעבד קנוי לעצמו ושם פירש רבינו חננאל מתחלה סובר ת"ק כיון ששייר קרקע כל שהוא סתם אין יכול לברר העבד הנכסים שהקנה לו רבו ולא קנה בנכסים דאמר יד בעל השטר על התחתונה וכיון שבנכסים לא קנה עלמו נמי לא קנה ור"ש סבר אע"ג דלא קנה בנכסים עלמו קנה דפלגינן דבורא עד שיאמר חוץ מאחד מרבוא דאיכא למימר גופו של עבד שייר וכן פירש בגמרא א"י לשון רבינו חננאל[ג] והתוספתא נראה דבשבוש מיתניא דמאי בא ר"ש להשמיענו דאפילו איכא שאומר חוץ מעיר פלונית וכי בשביל שהזכיר מה שמוניא יש לו להיות פחות בן חורין דכל שכן [שהוא משוחרר] כשאומר סתם דיד בעל השטר על התחתונה וסמי תוספתא מקמי ירושלמי ומיהו אין נראה לשבש התוספתא (ו): (ו) **שייר** קרקע בל שהוא **לא יצא** בן חורין ד)ור"ש אומר **אפילו אמר בל נכסיי** קנוי לך חוץ מעיר פלונית חוץ משדה פלונית זכה בנכסים קנה עצמו בן חורין. פירוש אפילו הזכיר בהדיא מה שמוניא מן השחרור דאז יש לנו לומר שלא שחרר העבד אפ"ה קנה נכסים ונשתחרר דפלגינן דבורא דאית לן למימר מאותה שדה או מאותה עיר הדר ביה אבל מן העבד לא הדר ביה מכלל דרבנן דפליגי עליה אית להו דלא פלגינן דבורא ומדהדר בנכסים הדר נמי בעבד א"נ מדשייר בנכסים שייר נמי בעבד ובפ"ק דגיטין (דף ח:) מייתי לה נמי להך דהכא למימרא דפלגינן דבורא ולא כפרש"י דהתם אלמא לא שייר כלל מן העבד אלא מן הנכסים ובהא פליגי רבנן עליה דרבי ישמעאל בן חורין. ר"ש אומר עכו"ם כפ"י לגיטין אבל אין להקשות על פירוש רבינו שמואל שפירש ששייר העבד משום דהוי מקרקעי מדאמר עשו מטלטלים שיור אבל עבד דהא ודאי אמת הוא דהוי מטלטלים כמו מקרקעי. מ"ר:

קרקע

ה) נראה דמפר כאן וא"ל מקרקעי מ"מ אמר דמתנתו קיימת וכו': שייר קרקע וכו'. ו) אולי ל"ל אם שייר קרקע כל שהוא בהמתנה שכתב להעבד וכו'

(ה) נראה דמפר כאן וא"ל מקרקעי מ"מ אמר דמתנתו קיימת וכו': שייר קרקע וכו'. (ו) אולי ל"ל אם שייר קרקע כל שהוא בהמתנה שכתב להעבד וכו'

(ג) נקמן קנ.) גיטין ח: מב. פאה פ"ג מ"ח, (ד) מהרש"ל כ' דהך ל"ל שטר הוא סוף דבור ויבן פירש ר"ש הוא שייך לתחלת דבור המתנן, (ג) לשון ר"ת ור"י פי' דלף מתחלה סבר דת"ק לא מיירי דוקא בשייר סתם דשמא שייר בגוף העבד אלא אפי' שייר דבר מבורר ופירש מה ששייר אפ"ה פליג ת"ק וכן מוכח מהתוספתא ר"ש אומר כל נכסיי נתונים לפלוני עבדי חוץ מאחד מרבוא שבהן לא אמר כלום חוץ מעיר פלונית משדה פלונית אע"פ שאין שם אלא אותה שדה ואותה העיר שכו העבד זה בנכסים וקנה עלמו בן חורין וכו' וכה בנכסים אם יש לו שאר נכסי וקנה עלמו לחורין בכל ענין כן פי' רבינו שמשון בפ"ג דפאה ומדאמר ר"ש בחוץ מעיר פלונית או חוץ משדה פלונית ליאל בו לחיובות מכלל דשמע לרבנן דאף בכה"ג לא יצא לחירות ובהכי פליגי בל"ל והשאר עד לשבש התוספתא הוא הג"ר [רש"ל], ד) ור"ש אומר וכו' יפי' רבינו שמואל דלמא הוא העבד מגיא אין נראה לר"י דהא תניא בהדיא בתוספתא ר"ש אומר אפי' אמר כל נכסי וכו' כל"ל וכ"ה בת"י. רש"ל.

(ה) ר"ש אומר כל נכסי נתונים לך חוץ מעיר פלונית חוץ משדה פלונית זכה בנכסים קנה עצמו בן חורין. שלף הוא בכלל נכסים וכל שאר נכסים נמי קנה (גיטין ח:). **שייר קרקע כל שהוא.** דמתם חוץ מן הקרקע כל שהוא (שם מב.) קרקע לאו דוקא כדאמר בב"ק (שם ח:). **לא יצא בן חורין.** דלא דעתיו הי קרקע שייר ויכול כל שהוא אמרינן הא שייר, וכיון דקרקעות לא קנה, לגופיה נמי לא קנה, דלא פלגינן דבורא הואיל ומתם דיבורא לקני ליה גופיה ונכסים, ופלגא דיבורא לא אתקיים אחיך פלגא נמי לא מיקיים (שם מב.). דבשלמא ר"ש לא דלא גלי דעתיה דמתם לשיורא לא אמרינן דשייר, אבל הכא דמתם לשיורא אמרינן לדידיה נמי שייר וכי אמר כל נכסיי נתונין לך אשאר נכסים קאמר ולמנופי ליה קאמי ולא שחרייה כיון דלא אמר ליה עלמך ונכסי (שם ח:). ר' שמעון אומר לעולם הוא בן חורין. סבר פלגינן, הואיל והוכיר קרקע בשיורא, קרקעות הוא דלא קנה אבל שאר עלמו דליכא לספוקי בשיורא קנה (שם מב.) דאמר דבלי גלי ומאי דלא גלי לא גלי (שם ט.). **עד שיאמר כל נכסי כו'.** סתם חוץ מדבר מועט ולא יפרט מה הוא משייר, דהתם אמרינן לאחד מרבוא דקאמר היינו עבד ואיהו לא משיב ליה אלא כאחד מרבוא הנכסים, אע"ג דשי טפי (שם). **חוץ מאחד מרבוא.** לכיון דלא פירט שיורא אמרינן היינו איהו דשייריה ולדידיה לא משיב ליה אלא אחד מרבוא (שם מב.).

ואמר רב דימי אמר רבי אלעזר עשו כו'. אע"ג דקתני שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין הוא הדין אם שייר מטלטלין כל שהוא דעבדא נמי כמטלטלי דמי שהרי אינו ממוכר לקרקע וקרו ליה בני אדם מטלטלי. אלמא אע"ג דקתני קרקע לאו דוקא אלא הוא הדין למטלטלי ומתניתין נמי מטלטלי כדי פרנסתו כמקרקעי כדי פרנסתו דמי: **ולא עשו מטלטלי שיור אלא כסוכה.** דתנן גבי דהיא נמס' פאה [פ"ג מ"ו] וכפרקין דלעיל (קנב.) מייתינן לה ופרשינן לה הכותב נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה ואית דמוקי לה התם בשותפא ופירש רב נחמן כיון שעשאה שותפא אין הבנים אבדה כתובתה דבהיא קרקע כל שהוא שייר לה אלא נתן לבניו מחלה כתובתה ודוקא קרקע כל שהוא אבל שייר לה וכתב לה מטלטלין כל שהוא לא אבדה כתובתה דכתובה עיקרה גובה ממקרקעי ולא ממטלטלי (ג) במסכת כתובות הלכך אמקרקעי סמכה דעתה ולכך לא עשו מטלטלין שיור לכתובתה דאם שייר לה הבעל מטלטלין ונתן לה כשמילק נכסיו לבניו וכתב לאשתו מטלטלין כל שהוא לא אבדה כתובתה: **אמר ליה רב יוסף לאביי.** לעולם אימא לך כל היכא דתני קרקע דוקא הוא והכא גבי עבד היינו טעמא דלאו דוקא דבדין הוא דלא אינבי ליה למיתני מקרקעי אלא מטלטלי הוה ליה למיתני בהדיא: **ואיידי דקתני רישא.** במסכת פאה ר' עקיבא אומר קרקע כל שהוא חייבת בפאה ובכורים ולכתוב עליו פרוזבול ולקנות עמהן נכסים שאין להם אחריות בכסף בשטר ובמזוקה דהני כולהו דוקא מקרקעי ולא מטלטלי תנא נמי סיפא קרקע אף ע"ג דהוא הדין בסיפא למטלטלי ומשום סידורא דכל שהן מתנו גבי הדדי. ובוידוי לא גרסי' בסדר המשנה דבשלמא גבי פאה פאת שדך כתיב[2] קרקע כל שהוא גבי בכורים כתיב[3] ראשית פרי האדמה אשר נתתה לי ולכתוב עליה פרוזבול הכי תקון רבנן[4] אם יש לו אלוה קרקע כותבין פרוזבול למלוה לגבות חובו בשביעית דדמי כמאן דאית ליה משכון דמקרקעי דלוה משתעבד ליה וגבי משכון לא משתעבד שביעית[5] דלא קרינא ביה לא יגוש [דברים טו] הואיל ואית ליה משכון ולא רצו בית דין לעקור תקנת שביעית מן התורה ולקנות עמהן נכסים שאין להם אחריות מקרקעי נפקא לן בקדושין [סו.] אלא וידוי מעשר אע"ג דכתיב ביה (דברים כו) השקיפה ממעון קדשך וגו' ואת האדמה אשר נתתה לנו [וגו'] אפי' אין לו קרקע יתוודה דהאי לנו אכל ישראל קאי כדתנן במסכת מעשר שני (פ"ה מ"ד) מכאן אמרו ישראל וממזרים מתוודין אבל לא גרים ועבדים משוחררים שאין להם חלק בארץ אלמא אפי' אין לו קרקע אלא שיהא ראוי הוא ואכותיו ליטול חלק בארץ: **ואמר ליה אביי לרב יוסף.** דאקשי לעיל למ"ד כדי פרנסתו כל שהוא תנן וכל היכא דתנן כל שהוא מי לא בעינן שיעורא: **והתנן.** בפרק ראשית הגז [חולין קלה.]: **ממה רחלות גוזזות כל אחת ואחת משקל מנה ופרס.** ליטרא ואחי ליטרא חייבת בראשית הגז דברי ר' יוסף ומחמש נמי עשויות [ש"א כה] נפקא להו לבית הלל דבעינן חמש וחכמים אומרים ה' רחלות וכו': **אמר רב מנה ופרס.** בין חמשתן ובלבד שיהו מחומשות כל אחת יש בה אמר חומש של מנה ופרס אבל בגיר מהני כמאן דליתיה דמי: **שיעורא רבה.** מנה ופרס לכל אחת תנא סיפא נמי שיעורא זוטא אבל מתני' דקתני כל שהוא דוקא הוא והלכך לא מכוונן שמעתא דסבי: **אמר.** שביב מרע מטלטלי לפלניא והוא הדין לבריא על ידי קנין: **לבר מחטי ושערי.** והוא הדין לבר מבהמותיו. כן נראה בעיני: **אפי' ריחיים העליונה.** שרגילין ליטלה משם כדי לתקנה אבל ריחיים התחתונה במקומה מתקנין אותה: **כל דמטלטל.** כל שיכולין לטלטלו שאינו מחובר לקרקע ממש ואע"פ שאין רגילין לטלטלו: **איכעיא להו עבדא כמטלטלי דמי.** נהי ולאי דעבדא כמקרקעי דמי לענין שבועה וקנין בכסף ובשטר ובמזוקה (ד) דכל מילי דאורייתא דין מקרקעי יש להם מוהתנתלתם [ויקרא כה] אבל לענין נשון בני אדם מיקרו להו מטלטלי ושנן בכלל מתנת מטלטלי שהרי מטלטלי הוא או לא: **היינו דלא אודכן ליה בריאשא.** במאי דקתני בריאשא דמתניתין היכא דמכר את העיר סתמא ולא אמר לו מה שבתוכה לא קחשיב אלא מקרקעי אבל עבדים ומטלטלין לא נמכרו אלמא עבדא כמטלטלי דמי: ופרכינן **אלא מאי עבדא כמטלטלי דמי א"כ מאי אפי'.** דקתני סיפא מכר את המטלטלין ואפי' עבדים ואי כמטלטלי דמי אמאי קאמר אפילו דמשמע דאינו דומה כל כך למטלטלין: **אלא מאי אית לך למימר.** אמאי קמפלגי בין למטלטלין למיתני אפי' משום דשאני בין מטלטלי דיידי דהיינו עבדים למטלטלי דלא ניידי והלכך קתני בהו אפילו ה"נ בריאשא איכא למימר דעבדא כמקרקעי דמי והאי דלא מיזדבני בכלל העיר דשאני להו לבני אדם בין מקרקעי דנייד למקרקעי דלא נייד וכיון דעיר מכר דהיינו מקרקעי דלא נייד לא אסיק אדעתיה למכור אלא מקרקעי דלא נייד דהיינו דומיא דעיר אבל היכא דאמר סתמא מקרקעי לפלניא עבדים בכלל והיכא דאמר סתמא מטלטלי לפלניא לעולם אימא לך דאינו בכלל: **עשו מטלטלי שיור.** דכי היכי דקתני שייר קרקע כל שהוא לא יצא לחירות הכי נמי אם שייר מטלטלי כל שהוא לא יצא לחירות: **ואמר ליה רבא לרב נחמן מאי טעמא.** דכיון דשייר מטלטלין לעצמו אינם לעצמו דעבדו שייר לעצמו שהוא מטלטלין ולא יצא לחירות אלמא כמטלטלי דמי: **א"ל.** רב אשי לרבינא לעולם אימא לך כמקרקעי והאי עשו מטלטלי שיור אלא העבד לאו היינו טעמא כדרב נחמן דאמר עבדא מטלטלי הוא אלא כדפרישית טעמא: דתנן

אלו מכורים אלא לאו מדקאמר אפי' מכלל דלאו כמטלטלי דמי: אלא מאי אית לך למימר. הא דקתני ליה גבי מטלטלי דקתני אפי'. משום דשאני מטלטלי דנייד כגון עבדים ובהמה דנידי ממטלטלי דלא ניידי משום הכי קתני (כו') אפי' מטלטלי דניידי כגון עבדים: אפי' תימא כו' מקרקעי דלא ניידי. ומשום הכי לא קתני גבי מקרקעי דמקרקעי דנייד הוא ומשום הכי קתני אפי': מאי טעמא עבדא

ולא עשו מטלטלין שיור אצל כתובה. דקיי"ל כתובה ממקרקע גביא ותנן הכותב כל נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה דחלק לפניה לבניו והיא שותקת. אם שייר לעצמו קרקע שלא כתב הכל לבניו ואע"פ שכתב לה עם בניו קרקע כל שהוא לא אבדה כתובתה דהאי דשתקה סמכה דעתה לגבות מההוא קרקע דשייר לעצמו. אבל אי לא שייר לעצמו אלא

מסורת הש"ס

(א) קדושין כו. לעיל מ. פאה פ"ג מ"ו, ב) [עי' תוס' מנחות לט. ד"ה שיר גרדומין], ג) חולין קלה., ד) [חולין קלו: עירובין יד: וש"נ], ה) [עי' תוס' ד"ה בדין], ו) [לעיל קמט: וש"נ], ז) [י"ל כל נכסיו לעבדו], ח) [וקרא יט], ט) [דברים כו], י) [ניטין לז.], כ) [שם], ל) [שיך לע"ב].

גליון הש"ם

גמרא אלא מאי אית לך למימר כו'. כ"ק דף יג ע"ב: תוס' ד"ה וכל כו' כל שהוא דוקא. לא ידעתי מאי קושית הא פשיטא דכתה פעמים כ"ש הוא דוקא וכו' שיך לומר דמוכרח לומר דלאו דוקא אלא דפרכינן על ר"י דשיך מלשון כ"ש הא מצינו לפעמים דכ"ש לאו דוקא:

הגהות הב"ח

(א) גמרא נחוזת מנה ופרס מנה ופרס מיינות: (ב) שם פשיעת אמר מטלטלאי לפלניא וכו' כל מטלטלאי לפלניא וכו' כל מטלטלאי דמעטל אפי' ריחים התחתונה קני: (ג) רשב"ם ד"ה ולא עשו וכו' ולא ממטלטלי כדאמר במס' כתובות: (ד) ר"ה מיגעשת להו וכו' דלבל מלי לאוריתא: (ה) תוס' ד"ה מנה וכו' מנא להו הכ"ד: (ו) ר"ה ואיידי וכו' איכא נמי למימר דאיידי:

מוסף רש"י

ולכתוב עליהם פרוזבול. דאמרינן במס' גיטין (לז.) אין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע ואם יש קרקע כל שהוא אינה כותבין עליו פרוזבול אף ממון גדול ושוב לא תשמטנו שביעית, דכי תקון הלל פרוזבול אשיעבוד קרקעות תקון, דאמרה המלוה היא (קדושין כה: ובגיי"ל לעיל כו. בארוכה). מנה מנה ופרס. כל אחת מנה ואחי ובגיר מסכי לא חשיב גז, שזו פחותה שבגיזות (חולין קלה.). וכמה כל שהן מנה ופרס. המשנה כולן (שם קלז.). שיהו מחומשות. לכל אחת מהן שבעה קלעים ואחי דהוו לה כולהו מנה ופרס, שהמשה מאה זוז, עשרים ואחשה קלעים, הרי ל"ז קלעים ואחי (שם). מכר בתים. דבמיס בכלל עיר, ומכר את האחרות לא אינקרע למיתני, דהיינו עיקר עיר, דעיר משמע אחר העיר (לעיל סח.), רבית השלחין. שאין לעיר ומסוכין לעיר (שם). אבל לא את המטלטלין. מאני משמישתיה, כגון תבור וכיוצא הכל הרך מטלטלין דלעיל דאמרן כהו לא מכר, וכ"ש חיטי ושערי (שם). אפילו הוו בה בהמה או עבדים. אין בקרקעין מאני משמישתיה, ומאחר שהן מטורין כ"ש חיטי ושערי וכסף וחכל דהוו מטלטלי דלא ניידי כדמוכח בגמי' (שם). הכותב כל נכסיו לעבדו. רלה לעיל קמט ב.

רבינו גרשום

שייר: אמר ר' אלעזר עשו מטלטלין שיור אצל העבד. דאי אשיר מטלטלין כל שהן איכא למימר דהעבד שייר ולא יצא בן חורין אלמא אע"ג דקתני קרקע לאו דוקא קרקע ואם שייר מטלטלין ה"נ דהוי שיור כקרקע. והא משנה הכותב כל נכסיו לעבדו בפאה היא:

עין משפט נר מצוה

צא א מי' פ"ז מהלכות עבדים הלכה ה סמג עשין סז טוש"ע יו"ד סי' רסז סעיף מ:

צב ב מי' פ"ו מהלכות זכייה ומתנה הלכה י סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' קו סעיף ב:

צג ג ד מי' פ"י מהל' נכורים הלכה יג סמג עשין קמג טוש"ע יו"ד סי' שנג סעיף ט:

צד ה ו ז ח מי' פי"ל מהל' זכייה ומתנה הלכה יב יג יד סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רמח סעיף י:

רבינו גרשום (המשך)

מטלטלין אבדה כתובתה דלא מצי למימר האי דשתקי דאתנהו מטלטלי סמכה דעתאי דאין כתובה נגבית אלא מן הקרקע והיינו דקאמר ר' אלעזר לא עשו מטלטלי שיור אצל בניו כדי שתהא גובה מהן: אמר ליה לעולם אימא לך כל היכא דתני קרקע הכי דוקא ולא מטלטלי נינהו. ודקשיא לך ממשנה זו ומדרב דימי בר יוסף הא לא קשיא דבדין הוא דלא ליבעי ליה למיתני קרקע גבי עבד כלל אלא איידי דאיצטריך ליה למיתני בסיפא קרקע דלא סגי בלאו הכי תנא ליה ברישא ולא משום דוקא. דתנן ר' עקיבא אמר כו'. ולעולם מתני' דקתני קרקע הכי דוקא ולא הוי מטלטלי שיורי. ומקשי' אליבא דרב יוסף דמתקיף לעיל (מאי שונה) למאן דתני כדי פרנסתו כל שהוא לית ליה שיעורא רבה והתנן חמש רחלות גוזזות מנה ופרס. כלומר כל אחת גוזזת משקל מנה ופרס דהיינו משקל ליטרא ותצי חייב בראשית הגז. וחכ"א חמש רחלות גוזזות כל שהוא. ואמרי' מאי כל שהוא ואמר רב מנה ופרס דבין כולן גוזזות משקל ליטרא ומחצה ובלבד שיהו מחומשות שלא תהא בהמה ובהמה גוזזת פחות מחומש של מנה ופרס אלמא אע"ג דקתני כל שהוא את ליה שיעורא כדאמר מנה ופרס ובגבי מתני' אע"ג דקתני קרקע כל שהוא את ליה שיעורא וקשיא לרב יוסף. ומשני לעולם כל היכא דקתני קרקע כל שהוא הכי דוקא והכא טעמא מאי משום ליה שיעורא שיעורא איידי דתנא ליה רישא שיעורא רבה חמש רחלות גוזזות מנה ופרס תנא נמי סיפא שיעורא זוטא ולא משום דוקא: שכיב מרע שאמר מטלטלי נתנין לפלוני יהבינן ליה כל מאני תשמישתא. כגון כל תשמישי הבית: לבר מחטי ושערי. דלאו לתשמישי הבית דמיין: אבל אי אמר כל מטלטלי. כל מה שיש לו המטלטל: אפי' ריחיים העליונים. דמטלטלי הוא לבר מריחיים התחתונה. דקביעא בקרקע הוא ולאו מיטלטל. אבל אי אמר כל דמיטלטל כלומר כל דמצי למיטלטל אפי' ריחיים התחתונה משום דאפשר לחופרה מן הקרקע ותהא מיטלטל: איכעיא להו עבדא כמקרקע. ואי אמר כל מקרקעי לפלוני יהיבנא ליה עבדא: ת"ש הוו: בית השלחין. מקוה מים שמשקה ממנו בית השלחין: מאי אפי'. הכי צריך ליה למיתני ובזמן שאמר הוא וכל מה שבתוכו היו בה בהמה העבדים הרי

קרקע כל שהוא חייבת בפאה בו'. לעיל כשלהי לא יחפור (דף מ.) פירשתי לה: **וכל היכא דתני כל שהוא לית ליה שיעורא והא תנן בו'.** ואע"ג דקרקע כל שהוא חייב בפאה היינו [2]כל שהוא דוקא כדאמרינן לעיל בפרק לא יחפור (דף מ. ושם: ד"ה בחטה) היינו משום דמסתבר טפי הכי ובקדושין פ"ק (דף מו.) אתרכתי שם בדיני כל שהוא: **וכמה** כל שהוא **אמר רב מנה ופרס.** ואם תאמר מאי מקשה ליה והלא ודאי הוא חולק על רב דלעיל וי"ל דהכי קאמר מי פליג על רב בכל הני: **מנה ופרס.** שיעור דרבנן ור' דוסא לא ידעינן מנא [3] ליה: **ואיידי** דקאמר **תנא קמא שיעורא רבה אמרי אינהו שיעורא זוטא.** והא דתנן (כלים פ"ה מ"ח) תנור מחלתו מרגנה וסופו כל שהוא ואמרינן (חולין דף קכד.) מאי כל שהוא טפח איכא [1] למימר דאיידי דנקט שיעורא רבה נקיט נמי שיעורא זוטא: **עבדא** כמקרקעי דמי או כמטלטלי דמי. לענין מילי דרבנן מיבעי ליה אבל במלתא דאורייתא פשיטא דאיתקוש לקרקעות כדפי' לעיל בפרק המוכר את הבית (דף פח.) על הך מילתא:

אמר

ואמר רב דימי בר יוסף אמר ר' אלעזר [1]עשו מטלטלין שיור אצל עבד [2]ולא עשו מטלטלין שיור אצל כתובה התם בדין הוא דלא ליתני קרקע ואיידי דתנא רישא [3]רבי עקיבא אומר קרקע כל שהוא חייבת בפאה ובבכורים ולכתוב עליהם פרוזבול ולקנות עמהם נכסים שאין להם אחריות בכסף ובשטר ובחזקה משום הכי קתני קרקע [4]וכל היכא דתני כל שהוא לית ליה שיעורא והא תנן [5]רבי דוסא בן הרכינס אומר חמש רחלות גוזזות מנה [6] מנה ופרס חייבות בראשית הגז וחכמים אומרים [7]חמש רחלות גוזזות כל שהן ואמרינן [8]וכמה כל שהן אמר רב [9]מנה ופרס ובלבד שיהו מחומשות התם בדין הוא דלא ליתני כל שהוא ואיידי דקאמר תנא קמא שיעורא רבה אמר איהו נמי שיעורא זוטרא קרי לה כל שהוא: פשיטא אמר [10] מטלטלי לפלניא [11]כל מאני תשמישתיה קני לבר מחטי ושערי [12]כל מטלטלי לפלניא אפי' חטי ושערי ואפילו ריחים העליונה קנה לבר מריחים התחתונה [13]כל דמטלטל אפי' ריחים התחתונה קני איבעיא להו עבדא כמקרקעא או [14]כמטלטלא דמי אמר ליה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי תא שמע [15]המוכר את העיר מכר בתים שיחין ומערות ומרחצאות ובית הבדין ובית השלחין אבל לא את המטלטלין ובזמן שאמר היא וכל מה שבתוכה אפילו היו בה בהמה או עבדים הרי כולן מכורין אי אמרת בשלמא כמטלטלא דמי משום הכי לא מיזדבן ברישא אלא אי אמרת כמקרקעא דמי אמאי לא מיזדבן ואלא מאי כמטלטלא דמי מאי אפי' [16][אלא] מאי אית לך למימר שאני מטלטלא דנייד ממטלטלא דלא נייד אפי' תימא כמקרקעא דמי שאני מקרקעא דנייד ממקרקעא דלא נייד א"ל רבינא לרב אשי תא שמע [17]הכותב (לעבדו כל נכסיו) יצא בן חורין שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין ר' שמעון אומר לעולם הוא בן חורין עד שיאמר כל נכסי נתונין לפלוני עבדי חוץ מאחד מרבוא שבהן ואמר רב דימי בר יוסף אמר רבי אלעזר עשו מטלטלין שיור אצל עבד ולא עשו מטלטלין שיור אצל כתובה ואמר ליה רבא לרב נחמן מאי טעמא עבדא מטלטלא הוא ומטלטלא למטלטלא הוי שיור וכתובת אשה מקרקעא הוא ומטלטלא למקרקעא לא הוי שיור

אמר